

БАЯНХОНГОР АЙМАГ ДАХЬ
ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР

НИЙЦЛИЙН АУДИТЫН ХУРААНГУЙ ТАЙЛАН

АУДИТЫН СЭДЭВ: “ТӨРИЙН САНГИЙН ТОГТОЛЦОО, ХУУЛЬ ТОГТООМЖИЙН НИЙЦЭЛ”-Д ХИЙСЭН АУДИТЫН ТАЙЛАН

АУДИТ ХИЙСЭН БҮРЭН ЭРХ: Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлд заасан төрийн аудитын байгууллагын бүрэн эрхийн хүрээнд Улсын Их Хурлын төсвийн байнгын хорооны 2025 оны “Аудитын сэдэв батлах тухай” 25 дугаар тогтоол, Монгол Улсын Ерөнхий аудиторов “Төрийн аудитын байгууллагын 2026 онд гүйцэтгэх аудитын жилийн төлөвлөгөө”, Баянхонгор аймаг дахь төрийн аудитын газрын дарга, тэргүүлэх аудиторов 2026 оны 01 дүгээр сарын 05-ны өдрийн “Аудитын жилийн төлөвлөгөө батлах тухай” а/01 дүгээр тушаал, газрын 2026 оны гүйцэтгэлийн төлөвлөгөөг үндэслэн хийв.

АУДИТЫН ГОЛ ДҮГНЭЛТ: ТӨРИЙН САНГИЙН ЦАХИМ ШИНЭЧЛЭЛИЙГ ТӨРӨӨС ХЭРЭГЖҮҮЛЖ БУЙ ТӨСВИЙН ХЭМНЭЛТИЙН БОДЛОГО, ОРОН НУТГИЙН ТӨРИЙН САНД ТУЛГАРЧ БУЙ АСУУДЛУУДАЙ УЯЛДУУЛАХ ШААРДЛАГАТАЙ БАЙНА.

ТАЙЛАНГ ХҮРГҮҮЛСЭН ЭТГЭЭД: Үндэсний аудитын газрын Нийцлийн аудитын газар, Баянхонгор аймгийн ИТХ-ын дарга, Баянхонгор аймгийн Засаг дарга, Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлийг мэдээ мэдээллээр хангах Баянхонгор аймгийн орон тооны байнгын ажлын хэсэг

НЭМЭЛТ МЭДЭЭЛЭЛ, МЭДЭЭЛЛИЙН ЭХ СУРВАЛЖ: Баянхонгор аймаг дахь Төрийн аудитын газар, холбоо барих утас 70442584

АУДИТЫН ТАЛААРХ ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

Аудитын харилцан хамаарал

Төсвийн тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.1.40-д “төрийн сангийн үйл ажиллагаа гэж төсөв, мөнгөн хөрөнгө, өр төлбөрийн удирдлагыг хэрэгжүүлэх, төлбөр тооцоог гүйцэтгэх, төсвийн гүйцэтгэлийг тайлагнахыг” гэж тодорхойлж, мөн хуулийн Төсвийн тухай хуулийн 19 дүгээр зүйлд Төсвийн ерөнхий нягтлан бодогчийг томилох, чөлөөлөх, 35 дугаар зүйлд Төрийн сангийн нэгдсэн данс, 36 дугаар зүйлд Төрийн сангийн тогтолцоо, 37 дугаар зүйлд Төрийн сангийн нийтлэг чиг үүргүүдийг хуульчилсан байна.

Баянхонгор аймгийн хэмжээнд аймгийн ЗДТГ-т СТСХ, 20 сумд санхүүгийн алба, нийт 21 төрийн санд 49 албан хаагч ажиллахаас 42 албан хаагч ажиллаж үйл ажиллагаагаа явуулж байна.

Баянхонгор аймаг, сумдын төрийн сан улсын төсвийн 266, орон нутгийн төсвийн 942, нийт 1208 дансаар 2023 онд 225,219.6 сая төгрөгийн 88,740 гүйлгээ, 2024 онд 346,700.4 сая төгрөгийн 98,742 гүйлгээ, 2025 онд 379,355.6 сая төгрөгийн 88,277 гүйлгээг банк хооронд илгээсэн байна.

Аудитын хураангуй тайлангийн зорилго, зорилтууд, хамарсан хүрээ

АДБООБ-ын Зарчим 20 “Ил тод, хариуцлагатай байдлын зарчим”, Төрийн аудитын тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.2 дахь заалтын дагуу хэрэглэгчдэд богино хугацаанд аудитын тайлантай танилцах боломжийг олгох, аудитын үр нөлөө, үр дүнг нээлттэй, ил тод мэдээлэх зорилготой.

Дээрх асуудлыг тодорхойлохын тулд нийцлийн аудит хийж, дүгнэлт, зөвлөмж гарган, холбогдох байгууллага, албан тушаалтанд танилцуулж, олон нийтэд мэдээлэхэд аудитын зорилт чиглэв.

Аудитын гол асуудал

“Төрийн сангийн тогтолцоо, хууль тогтоомжийн нийцэл”-д хийх нийцлийн аудитын хүрээнд Төрийн сангийн тогтолцоо нь холбогдох хууль тогтоомж, журам, стандартын шаардлагыг хангаж байгаа эсэх, мөн нийцлийг хангах дотоод хяналтын тогтолцоо үр нөлөөтэй эсэхэд дүгнэлт өгч зөвлөмж боловсруулан дүнг УАГ-ын НАГ болон аймгийн ИТХ, Засаг дарга, холбогдох байгууллага, албан тушаалтанд танилцуулахад аудитын зорилго чиглэгдэв. Уг зорилгыг хангахын тулд дараах чиглэлээр аудитыг гүйцэтгэв.

1. Төрийн сангийн тогтолцоо оновчтой бүрдсэн эсэх.
2. Төрийн сангийн үйл ажиллагаа хууль тогтоомжийн дагуу хэрэгжүүлсэн эсэх

Аудитын тайлагналын хэлбэр, зарчим, аудитад хамрагдсан байгууллага

Аудитын хураангуй тайланг Монгол Улсын Ерөнхий Аудиторын 2022 оны 12 дугаар сарын 30-ны өдрийн “Заавар батлах тухай” А/100 дугаар тушаалаар баталсан төрийн аудитын байгууллагаас төрийн санхүү, төсвийн хяналтын чиг үүргийн дагуу гүйцэтгэсэн “Харилцагч талуудад зориулсан аудитын хураангуй тайлан бэлтгэх заавар”-ын дагуу аудитын хураангуй тайлан бэлтгэх зарчмыг баримтлан бэлтгэв.

Нийцлийн аудитад Монгол Улсад төрийн сангийн тогтолцоо, үйл ажиллагааг тодорхойлсон бодлого, хууль тогтоомжийн нийцэл, Баянхонгор аймгийн төсвийн ерөнхийлөн захирагч, аймгийн Санхүү, төрийн сангийн хэлтэс, сумдын төсвийн төвлөрүүлэн захирагч, санхүү, албаны дарга, төрийн сангийн мэргэжилтнүүд болон бусад холбогдох төрийн байгууллагуудын 2023-2025 оны үйл ажиллагааны төлөвлөгөө, тайлан, бүтцийн зохион байгуулалт, чиг үүрэг оновчтой эсэх, хэрэгжүүлж буй арга хэмжээний үр дүн, үр нөлөөний үнэлгээг хамруулав.

АУДИТЫН ГОЛ ҮР ДҮН

БҮЛЭГ 1. ТӨРИЙН САНГИЙН ЦАХИМ ШИЛЖИЛТ ХӨГЖИЖ БАЙГАА ХЭДИЙ Ч ӨМНӨ НЬ ХЭРЭГЛЭЖ БУЙ ЖУРМУУДЫГ САЙЖРУУЛАХ ШААРДЛАГА ҮҮСЭЭД БАЙНА

1.1. Төрийн сангийн төлбөр тооцооны систем цахимд шилжсэнтэй холбогдуулан холбогдох журмуудад өөрчлөлт оруулаагүй байна.

1.1.1. Төрийн сангийн үйл ажиллагааны эрх зүйн актуудыг шинэчлэх шаардлагатай байна.

Төсвийн тухай хуулийн 19 дүгээр зүйлд Төсвийн ерөнхий нягтлан бодогчийг томилох, чөлөөлөх, 35 дугаар зүйлд Төрийн сангийн нэгдсэн данс, 36 дугаар зүйлд Төрийн сангийн тогтолцоо, 37 дугаар зүйлд Төрийн сангийн нийтлэг чиг үүргийг тусгаж, Засгийн газрын 2023 оны 12 дугаар сарын 13-ны өдрийн 444 дүгээр тогтоолын хавсралтаар “Төрийн сангийн үйл ажиллагааны журам”-ыг баталсан байна.

“Төрийн сангийн үйл ажиллагааны журам”-ын 3 дахь хэсгийн 3.6.4-т “Төсвийн байгууллага төрийн сангаас тухайн байгууллагын дотоод үйл ажиллагааны хэрэгцээ шаардлагад нийцүүлэн баталж өгсөн хязгаарын хүрээнд жижиг мөнгөн сан (цаашид “ЖМС” гэх)-тай байж болно” гэж заасан ба журмын 3.6.5-3.6.9 дэх заалтад жижиг мөнгөн сангийн эрх нээх, зориулалтын картын данстай болох талаар тусгасан, мөн Маягт-ТТ-6-д “Жижиг мөнгөн сангийн тайлан” гаргах маягтыг баталсан ба энэ нь төсөвт байгууллагуудад хэрэгжихгүй байна.

Иймд Төрийн сангийн үйл ажиллагааны журамд заасны дагуу жижиг мөнгөн сангийн эрх нээж журмын хэрэгжилтийг хангаж ажиллах зөвлөмжийг Сангийн яаманд хүргүүлэх саналыг УАГ-ын НАГ-т уламжлав.

Төрийн сангийн төлбөр тооцооны систем цахимд шилжсэнтэй холбогдуулан дараах журмуудад өөрчлөлт оруулаагүй байна. Үүнд:

- Монгол Улсын Сангийн сайдын 2012.12.18-ны өдрийн “Журам батлах тухай” 294 дүгээр тушаалын хавсралтаар баталсан “Төсвийн ерөнхий нягтлан бодогчид тавигдах шаардлага, шалгуур журам”
- Монгол Улсын Сангийн сайдын 2015.12.26-ны өдрийн “Заавар батлах тухай” 431 дугаар тушаалын хавсралтаар баталсан “Төрийн сангийн төлбөр тооцоо гүйцэтгэхэд үндэслэх баримт бичгийн жишиг, заавар”
- Сангийн сайдын 2015 оны 90 дүгээр тушаалаар баталсан “Орон нутгийн санхүү, төрийн сангийн ажилтны ажил үүргийн жишиг заавар”
- Засгийн газрын 2014 оны 326 дугаар тогтоолын хавсралтаар баталсан “Санхүүгийн албаны зохион байгуулалт, чиг үүрэг, орон тооны жишиг норматив”
- Сангийн сайдын 2014 оны 65 дугаар тушаалаар батлагдсан “Төрийн сангийн үйл ажиллагааны дотоод хяналтын журам”
- “Төрийн сангийн үйл ажиллагааны журам”-д төрийн сангийн цахим систем, мэдээллийн аюулгүй байдал, цахим халдлагаас хэрхэн сэргийлэх талаар тусгагдаагүй, тусгайлан баталсан журамгүй,
- Төрөөс баримталж буй төсвийн хэмнэлтийн бодлого, Төрийн хэмнэлтийн тухай хууль, Төсвийн тухай хуулиар хориглосон зарлагын гүйлгээг хянах нөхцөл ТСУЦС-д бүрдээгүй байна.

Баянхонгор аймгийн Засаг даргын 2021.11.04-ний өдрийн А/683 дугаар захирамжаар “Төрийн санд төлбөр тооцоо хийх журам”-ыг баталж тус журмыг аймгийн Засаг даргын 2024 оны 09 дүгээр сарын 26-ны өдрийн А/526 дугаар захирамжаар “Төрийн санд төлбөр тооцооны эрх нээх журам” болгон шинэчлэн баталсан, мөн 2016.11.07-ны өдрийн А/682 дугаар захирамжийн нэгдүгээр хавсралтаар “Сумын санхүүгийн албаны ажлын үр дүнг үнэлж, урамшуулах тухай” журам, хоёрдугаар хавсралтаар “Нягтлан бодогчдын ажлын үр дүнг үнэлж, дүгнэх тухай” журмыг тус тус батлан мөрдөж байна.

1.2. Төрийн сангийн хуулийн хүрээнд хүлээсэн зорилт, чиг үүргийг хэрэгжүүлэх бүтцийг шинэчлэх шаардлагатай байна.

1.2.1. Сумдад мэргэжлийн боловсон хүчин дутагдалтай байдлаас шалтгаалж төрийн сангийн үйл ажиллагаанд тавих хяналт сулрах эрсдэлтэй байна.

Төсвийн тухай хуулийн 36 дугаар зүйлийн 36.2¹ дахь заалтаар аймаг, нийслэлийн төрийн сан нь тухайн шатны ЗДТГ-ын дэргэд байхаар хуулчилж өгсөний дагуу Засгийн газрын 2002 оны 101 дүгээр тогтоолоор аймгийн ЗДТГ-ын бүтцэд төрийн сангийн хэлтэс анх үүссэн байна. Засгийн газрын 2021 оны “аймгийн ЗДТГ-ын бүтцийг батлах тухай” 377 дугаар тогтоолоор аймгийн ЗДТГ-ын бүтцийг шинэчлэн баталсны дагуу аймгийн ЗДТГ-ын СТСХ хэлтэс 8 орон тоотойгоор үйл ажиллагаа явуулж байна.

Засгийн газрын 2014 оны 326 дугаар тогтоолоор сумдад санхүүгийн алба байгуулах шийдвэр гарч 2015 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн Баянхонгор сумын Санхүүгийн албыг 3 орон тоо, сумдын ЗДТГ-ын санхүүгийн албыг 4 орон тоо албаны дарга, төсвийн мэргэжилтэн, 2 нягтлан бодогчтой байгуулсан.

Баянхонгор аймгийн хэмжээнд 2023-2025 онд 145 нягтлан бодогч ажиллахаас 2023 онд 129, 2024, 2025 онд 134 нягтлан бодогч ажилласан ба жилд дунджаар 11-16 нягтлан бодогчийн орон тоо дутуу ажилласан байна.

Сумдын төрийн сангийн мэргэжилтнүүд санхүү албаны даргын албан үүргийг түр орлон гүйцэтгэж байгаа нь хяналтын тогтолцоог алдагдуулах эрсдэлтэй ба Засгийн газрын 2014 оны 326 дугаар тогтоолын хавсралтаар баталсан “Санхүүгийн албаны зохион байгуулалт, чиг үүрэг, орон тооны жишиг норматив”-ын 1-т заасан “Санхүүгийн албаны чиг үүргийн жишиг”-тэй нийцэхгүй байна.

Иймд төрийн сангийн цахим шилжсэнтэйгээр холбоотойгоор сумын санхүүгийн албаны бүтцийг шинэчлэх саналыг УАГ-т Нийцлийн аудитын газарт уламжлав.

1.2.2. Төрийн сангийн албан хаагчдын ажлын байрны тодорхойлолт 2019 онд батлагдсан ба 2023 онд цахимд шилжсэнтэй холбоотой чиг үүргүүдийг нэмэлтээр тусгаж батлаагүй нь өнөөгийн хэрэгцээ шаардлагад нийцэхгүй байна.

Аймгийн ЗДТГ-ын СТСХ нь аймгийн төсвийн төлөвлөлт бүрдүүлэлт, хуваарилалт, төрийн сангийн зарлага санхүүжилтийг гүйцэтгэх, төсөв санхүүгийн үйл ажиллагаанд эдийн засгийн шинжилгээ хийх ажлыг зохион байгуулах, нийгмийн даатгал, хөрөнгө оруулалт зээлийн бодлого төлөвлөлт, зохицуулалт, төсвийн байгууллага, аж ахуйн нэгжийн санхүү нягтлан бодох бүртгэлийн үйл ажиллагаа, засаг даргын дэргэдэх агентлагуудын төсөв санхүүгийн орлого, зарлагын үйл ажиллагаанд байнга хяналт тавих зэрэг чиг үүргийг хэрэгжүүлэн ажиллаж байгаа ба бусад газар, хэлтсийн чиг үүрэгтэй давхцаагүй байна.

Сангийн сайдын 2015 оны 90 дүгээр тушаалаар баталсан “Орон нутгийн санхүү, төрийн сангийн ажилтны ажил үүргийн жишиг заавар”, Төрийн албан зөвлөлийн 2019 оны “Албан тушаалын тодорхойлолт боловсруулах нийтлэг журам батлах тухай” 03 дугаар тогтоолын дагуу 2019 онд аймгийн СТСХ, сумдын Санхүүгийн албад нь албан тушаалын тодорхойлолтыг баталгаажуулсан байна. Албан тушаалын тодорхойлолт 2019 онд батлагдсанаас хойш шинэчлэгдээгүй байна.

Иймд шат шатны төрийн сангийн албан хаагчдын албан тушаалын жишиг тодорхойлолтыг бий болгох зөвлөмжийг Сангийн яаманд хүргүүлэх саналыг УАГ-ын НАГ-т уламжлав.

¹ - Энэ хуулийн 36.3-т заасан нягтлан бодох бүртгэлийн үйлчилгээ үзүүлэх алба байгуулах асуудлыг санхүү, төсвийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын зөвшөөрснөөр аймаг, нийслэлийн Засаг дарга шийдвэрлэнэ.

Баянхонгор аймаг, сумдын төрийн сан 2023-2025 онд нийт 1,030,115.1 сая төгрөгийн 297,153 гүйлгээ хийснээс төсвийн багц хүрэлцэхгүй, үнийн дүн зөрүүтэй, данс алдаатай гэх мэт шалтгаанаар 20,626.0 сая төгрөгийн 6,913 гүйлгээ амжилтгүй, эдийн засгийн ангилал буруу, анхан шатны баримтын бүрдэл дутуу, захирамж тушаал байхгүй гэх мэт шалтгаанаар 58,213.5 сая төгрөгийн 14,481 гүйлгээг буцааж, 951,275.6 сая төгрөгийн 275,759 гүйлгээг банк хооронд илгээсэн байна. Үүнээс:

Баянхонгор аймаг, сумдын төрийн сан 2023 онд 225,219.6 сая төгрөгийн 88,740 гүйлгээ, 2024 онд 346,700.4 сая төгрөгийн 98,742 гүйлгээ, 2025 онд 379,355.6 сая төгрөгийн 88,277 гүйлгээг банк хооронд илгээсэн байна.

Гүйлгээний тооноос харахад 2023-2025 онд сумдын төрийн сангийн мэргэжилтэн 8-10 байгууллагын 1,842-3,505 гүйлгээ хийсэн бол

Баянхонгор сумын Төрийн сан 1 мэргэжилтэн 15-16 байгууллагын 7,942-8,042 гүйлгээ, аймгийн СТСХ-ийн 1 мэргэжилтэн 23-24 байгууллагын 11,935-14,959 гүйлгээ хийсэн нь ажлын ачааллын харилцан адилгүй байдлыг харуулж байна.

1.2.3. Төрийн сангийн цахим системийн мэдээллийн аюулгүй байдлын талаар холбогдох журамд тусгагдаагүй байна.

Төрийн сангийн удирдлагын цахим системд 21 албан тушаалтан батлах чиг үүрэгтэй, 23 албан тушаалтан хянах чиг үүрэгтэй оролцож байна.

ТСУЦС-д гүйлгээг хянах, батлах эрхээр нэвтэрхийн тулд төрийн сангийн мэргэжилтэн, санхүүгийн албаны дарга нар өөрсдийн эрхээр буюу нэвтрэлтийн нэгдсэн системээр нэвтэрч дамжиж ордог ба өөр төхөөрөмжөөр нэвтрэх үед цахим шуудан, гар утасны дугаараар код илгээн баталгаажуулж нэвтэрдэг.

Төрийн сангийн гүйлгээг батлах үед байгууллагын даргын бүртгэлтэй утасны дугаарт баталгаажуулах код ирдэг ба нягтлан бодогч нар даргын эрхээр баталгаажуулах кодыг авч гүйлгээг баталгаажуулах эрсдэлтэй байна.

Төрийн сангийн удирдлагын цахим системийн шинэчлэлтэй холбоотой Засгийн газрын санхүүгийн удирдлага мэдээллийн систем (Finperform)-д мэдээлэл зөрүүтэй татагдах, ачаалал ихтэй үед гүйлгээ бүрэн дамждаггүй уддаг зэрэг эрсдэлтэй байдал үүсэж байна.

Төрийн сангийн нэгдсэн системээс шилэн дансны нэгдсэн цахим хуудас руу мэдээллийг үнэн зөв татах, хөрөнгө оруулалтын гүйлгээг ОНХС-ийн удирдлагын бүртгэл мэдээллийн систем, улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын программуудын хооронд мэдээллийг дамжуулах, уялдааг сайжруулах шаардлагатай байна.

Тухайлбал: Шилэн дансны цахим систем, ОНХС-ийн удирдлага мэдээллийн системийн хөгжүүлэлт зогссон нь харилцан мэдээлэл солилцох боломжгүй байна.

Судалгаагаар Системүүд хоорондоо мэдээллээ үнэн зөв, шууд солилцож, уялдаа холбоотой ажиллаж чадаж байна уу? гэсэн асуултад дараах байдлаар хариулсан байна.

БҮЛЭГ 2. ТӨРИЙН САНГИЙН ТӨЛБӨР ТООЦООНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНД ХЯНАЛТЫГ ХЭРЭГЖҮҮЛЖ БУЙ ХЭДИЙ Ч ЗӨРЧИЛ БУУРАХГҮЙ БАЙГААД ЦАХИМ ШИНЭЧЛЭЛИЙГ ТӨСВИЙН ХЭМНЭЛТИЙН БОДЛОГО БОЛОН ОРОН НУТГИЙН НӨХЦӨЛ БАЙДАЛТАЙ УЯЛДУУЛЖ, ХЯНАЛТЫН ТОГТОЛЦООГ ЦОГЦООР НЬ САЙЖРУУЛАХ ШААРДЛАГАТАЙ БАЙНА.

2.1. Төсвийн болон хөрөнгө оруулалтын санхүүжилт, зарцуулалтын эрхийг батлагдсан хуваарийн дагуу хугацаанд нь олгоогүйгээс өр төлбөр нэмэгдэж, төсөл, арга хэмжээ дутуу болон он дамжин хэрэгжих эрсдэл үүссэн байна.

2.1.1. Төрийн санхүүжилтийн эрх олголт нь орон нутгийн төсвийн орлогын гүйцэтгэлээс шалтгаалж батлагдсан төсвийн хуваарийн дагуу хугацаандаа хийгдээгүй байна.

Баянхонгор аймгийн СТСХ нь 2023-2025 оны аймгийн ТЕЗ-ийн төсвийг аймгийн ИТХ-аар жил бүр батлуулж оны дундуур 1 удаа тодотгол хийсэн байна.

Оны эхэнд аймгийн Засаг даргын захирамжаар сар улирлын хуваарийг батлуулж төсвийн нэгтгэлийн программ болон Засгийн газрын санхүүгийн удирдлага мэдээллийн системд оруулж төрийн сангийн төлбөр тооцоог гүйцэтгэж байна.

Баянхонгор аймгийн төсөвт улсын төсвөөс олгох санхүүгийн дэмжлэгээр 2023 онд 23,195.8 сая, 2024 онд 34,182.5 сая, 2025 онд 28,978.1 сая төгрөг, улсын төсвөөс орон нутгийн хөгжлийн санд олгох санхүүгийн дэмжлэгээс 2023 онд 14,235.2 сая, 2024 онд 20,790.0 сая, 2025 онд 17,926.8 сая төгрөгийн санхүүжилтийг авсан байна.

Улсын төсвөөс олгох санхүүгийн дэмжлэг, орон нутгийн хөгжлийн сангийн орлогын шилжүүлгийг хуваарийн дагуу сар бүр олгож байгаа боловч Төрийн сангийн үйл ажиллагааны журмын 2.5.1² дахь заалтын дагуу сар бүрийн 5-ны дотор санхүүжилтийг олгоогүй байна.

Төсвийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.1.8³-т заасны дагуу аймгийн засаг даргын захирамжаар оны эхэнд сар улирлын хуваарийг батлуулан төсөвт байгууллагын бүртгэлийн дансанд санхүүжилтийн болон зарцуулалтын эрхийг олгож байна.

Баянхонгор аймгийн ТЕЗ-ийн харьяаны байгууллагуудын орон нутгийн төсвөөс олгох санхүүжилт 2024 онд 75,521.7 сая төгрөг олгохоор баталж 74,526.6 сая, 2025 онд 87,156.7 сая төгрөг олгохоор баталж 81,023.5 сая төгрөгийн санхүүжилтийн эрхийг олгосон байна.

Аймгийн Засаг даргын захирамжаар батлагдсан сар улирлын хуваарийн дагуу зарцуулалтын эрхийг олгож байгаа эсэхийг дансны хуулгатай тулгаж үзэхэд улсын төсөв байгууллагуудын тогтмол зардлыг хуваарийн дагуу, сумдын ЗДТГ, ИТХ-ын санхүүжилтийг орлого төвлөрүүлэлттэй холбоотойгоор батлагдсан хуваарийн дагуу олгож чадахгүй байна.

2.1.2. Төрийн болон хөрөнгө оруулалтын зарцуулалтын эрхийг шилжүүлгийг төсвийн хуваарийн дагуу биш оны сүүлээр ихэвчлэн шилжүүлснээс төсөл арга хэмжээ дутуу хэрэгжих, он дамжих, чанаргүй хийгдэх эрсдэл үүсэж байна.

Аймаг, сумдын ЗДТГ-ын “Орон нутгийн гүйцэтгэх засаглалын удирдлага” хөтөлбөрийн 12 зориулалт арга хэмжээнд 2024 онд 33,899.3 сая төгрөгийн төсөв батлагдаж, 33,776.9 сая,

² - Төв төрийн сан нь энэ журмын 2.4.1-2.4.9-д заасан зориулалт бүхий зардлын санхүүжилтийг тухайн сарын ажлын эхний 5 өдрийн дотор, улсын төсвөөс орон нутгийн хөгжлийн санд олгох орлогын шилжүүлгийг эрх нээснээс хойш ажлын 2 өдрийн дотор мөн журмын 23 дугаар хавсралтад заасан маягтын дагуу баталгаажуулан олгоно;

³ - 37.1.8.төсвийн сар, улирлын хуваарьт үндэслэн төсвийн байгууллагын бүртгэлийн дансанд санхүүжилтийн болон зарцуулалтын эрх олгох.

2025 онд 13 зориулалт арга хэмжээнд 38,793.5 сая төгрөг батлагдаж 36,864.0 сая төгрөгийн зарцуулалтын эрхийг олгосон байна.

Зарцуулалтын эрх олгосон байдлыг харвал зарим зориулалт арга хэмжээнд батлагдсан төсвөөс давуулан болон дутуу эрх олгосон, мөн батлагдсан төсөвгүй арга хэмжээнд зарцуулалтын эрх нээсэн байна. Мөн 2025 онд 1,929.4 сая төгрөгийн санхүүжилтийн эрхийг дутуу нээсэн нь Сангийн яамнаас оны эцэст зарцуулах эрхийг нээж өгөөгүйтэй холбоотой байна.

Аудитын илрүүлэлт:

1. Баянхонгор сумын ЗДТГ 15.4 сая, Шинэжинст сумын ЗДТГ 19.5 сая төгрөгийг батлагдсан төсвөөс хэтрүүлэн 2024 онд зарцуулах эрхийг нээсэн байна.

2. Баян-Овоо сумын ЗДТГ “81806 дотуур байрны үйлчилгээ” -нд 16.0 сая, Гурванбулаг сумын ЗДТГ “80801 нөхөн олговор”-д 54.7 сая төгрөгийг 2025 оны төсөвт зарцуулах эрхийг нээсэн ба эдгээр арга хэмжээнүүд нь батлагдаагүй зориулалт, арга хэмжээнүүд байна. Дээрх зөрчлүүд нь Төсвийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.1.8⁴, 41 дүгээр зүйлийн 41.43⁵ дах заалтуудыг тус тус зөрчсөн байна.

Иймд батлагдсан зориулалт арга хэмжээний дагуу зарцуулалтын эрх олгож байх зөвлөмжийг аймгийн ЗДТГ-ын СТСХ-т хүргүүлэв.

ОНХС-ийн санхүүжилт эрх олгосон байдлыг түүвэрлэн үзэхэд батлагдсан сар улирлын хуваарийг дагаж мөрдөөгүй 2025 онд эхний хагас жилд 17.6 хувь, сүүлийн хагас жилд 82.4 хувийг санхүүжилтийг олгосон байгаа нь төсөл арга хэмжээ дутуу хэрэгжих, он дамжих хэрэгжих чанаргүй хийгдэх эрсдэл үүсэж байна.

Мөн орон нутагт улсын төсвөөс орон нутагт олгох санхүүгийн дэмжлэгийн эрхийг нээж өгөөгүйтэй холбоотойгоор 2025 оны 12 сарын 30-д сумдад аймгаас олгох санхүүгийн дэмжлэгийг шилжүүлсэн нь гүйлгээ хийх боломжгүй нөхцөл байдал үүссэнээс өр төлбөр нэмэгдэх нөхцөл байдал үүссэн байна.

2.2. Төрийн сангийн төлбөр тооцооны үйл ажиллагаанд хяналтыг хуулийн хүрээнд хэрэгжүүлж буй хэдий ч дансны үлдэгдэл баталгаажуулаагүй, санхүүжилтийн эрх олгох журам зөрчсөн, баримтын бүрдэл дутуу гүйлгээ хийсэн зэрэг зөрчлүүд гарч байна.

2.2.1. Аймаг, сумын төрийн сангийн нэгжүүд нь харилцагч 28 байгууллагын дансны үлдэгдлийн баталгааг бүрэн баталгаажуулж баримтжуулаагүй байна.

Төсвийн тухай хуульд аймгийн ЗДТГ-ын СТСХ-ийн чиг үүрэгт Монгол банктай хамааралтай чиг үүрэг тусгагдаагүй байна.

Баянхонгор аймгийн хэмжээнд 1516 данс бүртгэлтэйгээс улсын төсвийн 495, орон нутгийн төсвийн 1021, үүнээс 1208 данс идэвхтэй, 308 данс идэвхгүй төлөвтэй байна. Аймгийн СТСХ нь 2023-2025 онд 26 дансыг шинээр нээх, 3 данс хаах хүсэлтийг Сангийн яамны Төрийн сангийн газарт хүргүүлж шийдвэрлүүлсэн байна.

Аудитын хугацаанд аймгийн СТСХ, Баянхонгор сумын идэвхтэй 296 дансны 2024-2025 оны эхний хагас жил, жилийн эцсийн үлдэгдлийн баталгааг тулган шалгахад давхардсан тоогоор 2024-2025 онд нийт баталгаажуулах 1184 дансны 47.2 хувь 559 дансны үлдэгдлийг баталгаажуулаагүй, 52.8 хувь буюу 625 дансыг баталгаажуулан баримтыг архивын нэгж болгон үдсэн ба 10.1 хувь буюу 63 дансны үлдэгдлийг зөрүүтэй баталгаажуулсан байна.

⁴ - төсвийн сар, улирлын хуваарьт үндэслэн төсвийн байгууллагын бүртгэлийн дансанд санхүүжилтийн болон зарцуулалтын эрх олгох.

⁵ - "зарцуулалтын эрх" гэж батлагдсан төсвийн хүрээнд төсвийн байгууллагын сар, улиралд зарцуулах төсвийн дээд хязгаарыг;

Аудитын илрүүлэлт:

Аймгийн CTCX болон Баянхонгор сумын идэвхтэй 296 дансны 2024-2025 оны эхний хагас жил, жилийн эцсийн дансны үлдэгдлийн баталгааг тулган шалгахад 47.2 хувийг баталгаажуулаагүй, 10.1 хувийг зөрүүтэй баталгаажуулсан байна.

Энэ нь Засгийн газрын 2023 оны 444 дүгээр тогтоолоор баталсан “Төрийн сангийн үйл ажиллагааны журам”-ын 3.4.24-т “Энэ журмын 3.4.1, 3.4.2-т заасан албан тушаалтан бүртгэлийн дансны үлдэгдлийн баталгааг мөн журмын 5 дугаар хавсралтад заасан маягтын дагуу үйлдэн хагас жил тутам харьяа төрийн сантай тооцоо нийлж баталгаажуулна” гэсэн заалттай нийцэхгүй байна.

Иймд дансны үлдэгдлийн баталгааг үнэн зөв, бүрэн баталгаажуулж архивын нэгж үүсгэж ажиллах зөвлөмжийг аймгийн ЗДТГ-ын CTCX-т хүргүүлэв.

2.2.2. Нэмэлт санхүүжилтийн дансны зарцуулалтын эрхийг олгохдоо журамд заасны дагуу баримтыг бүрдүүлээгүй байхад нээж олгосон байна.

Баянхонгор аймгийн хэмжээнд улсын төсвийн 145 байгууллага, орон нутгийн төсвийн 50 байгууллага, орон нутгийн өмчит аж ахуй нэгж 7 өрхийн эрүүл мэндийн төв 4, тусгай сан 41, нийт 247 байгууллагад 157 нягтлан бодогч 2 дугаар гарын үсэг зурж байна.

Төсвийн байгууллагууд нэмэлт төсвийн зарцуулалтын эрх нээлгэх хүсэлтийг Төрийн сангийн үйл ажиллагааны журмын 2.12.2 -т заасны дагуу 2023 онд 4,192.5 сая төгрөгийн 162 хүсэлт, 2024 онд 9,960.9 сая төгрөгийн 434 хүсэлт, 2025 онд 13,524.7 сая төгрөгийн 251 хүсэлтийг төрийн санд ирүүлснийг шийдвэрлэсэн байна. Үүнээс 2023-2025 онд баримтын бүрдэл бүрэн 25,008.3 сая төгрөгийн 708 хүсэлт, баримтын бүрдэл дутуу 2,669.8 сая төгрөгийн 139 хүсэлт байна.

Аудитын илрүүлэлт:

Төсвийн байгууллагуудын 2023-2025 оны Нэмэлт төсвийн зарцуулалтын эрх нээлгэх хүсэлтийн 2,669.8 сая төгрөгийн 139 хүсэлт баримтын бүрдэл дутуу байна. Энэ нь Засгийн газрын 2023 оны 444 дүгээр тогтоолоор баталсан “Төрийн сангийн үйл ажиллагааны журам”-ын 2.12.2⁶-т заасныг дагаж мөрдөөгүй байна.

Иймд “Төрийн сангийн үйл ажиллагааны журам”-ын 2 дугаар зүйлийн 2.12.2⁷-т заасны дагуу баримтын бүрдэл бүрэн гүйлгээнд эрх олгож байхыг аймгийн ЗДТГ-ын Санхүү төрийн сангийн хэлтэст зөвлөмж хүргүүлэв.

СТА-аар 2023-2025 онд Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.4⁸, 13.6⁹, 13.7¹⁰ дахь заалтыг тус тус зөрчсөн анхан шатны баримтын бүрдэл дутуу 245.7 сая төгрөгийн 31 зөрчил илэрч 10.9 сая төгрөгийн 12 төлбөрийн акт, зөрчлийг арилгах 116.9 сая төгрөгийн 16 албан шаардлага, алдааг давтан гаргахгүй байх 117.9 сая төгрөгийн 3 зөвлөмжийг хүргүүлж, шийдвэрийн хэрэгжилтийг тооцож ажилласан.

Аудитын илрүүлэлт:

Аудитын явцад Улс, орон нутгийн хөрөнгө оруулалт, орон нутгийн хөгжлийн сангийн дансны 100 сая төгрөгөөс дээш 41,463.4 сая төгрөгийн 244 гүйлгээг түүвэрлэн анхан шатны баримтын бүрдлийг үзэхэд сумдын ОНХС-ийн хөрөнгөөр хийгдэж байгаа хөрөнгө оруулалтын гүйлгээнд 6,708.1 сая төгрөгийн 47 гүйлгээ гүйцэтгэлийн баримт, тайлангүй зөвхөн гэрээг хавсарган гүйлгээг хийсэн байна. Энэ нь Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 13.7¹¹, Засгийн газрын 2023 оны 444 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Төрийн сангийн үйл ажиллагааны журам”-ын 3.4.10¹²-т заасныг тус тус зөрчсөн байна.

⁶ 2.12.2.Төсвийн байгууллага нь нэмэлт төсвийн зарцуулалтын эрх нээлгэх хүсэлтийг дараах баримт бичгийн хамт цахимаар, эсхүл албан бичгээр харьяалагдах төрийн санд хүргүүлнэ:

⁷ Төсвийн байгууллага нь нэмэлт төсвийн зарцуулалтын эрх нээлгэх хүсэлтийг дараах баримт бичгийн хамт цахимаар, эсхүл албан бичгээр хүргүүлнэ.

⁸ - Аж ахуйн нэгж, байгууллагын гүйцэтгэх удирдлага, нягтлан бодогч нь үйлдвэрлэл, үйлчилгээний шат дамжлага, аж ахуйн үйл ажиллагааны хүрээнд гарсан хөрөнгө, эх үүсвэрийн хөдлөл, өөрчлөлт бүрийг анхан шатны баримтад бичгээр болон цахимаар бичилт хийж баталгаажуулна.

⁹ - Анхан шатны баримтын үнэн зөвийг түүнийг үйлдсэн, зөвшөөрсөн, шалгаж хүлээн авсан ажилтан хариуцна.

¹⁰ - Анхан шатны баримтын бүрдэлгүй ажил, гүйлгээг бүртгэх, санхүүгийн тайланд тусгахыг хориглоно.

¹¹ - Анхан шатны баримтын бүрдэлгүй ажил, гүйлгээг бүртгэх, санхүүгийн тайланд тусгахыг хориглоно.

¹² - Төрийн сан төсвийн байгууллагын төлбөрийн хүсэлтийг төлбөр гүйцэтгэхэд үндэслэх санхүүгийн анхан шатны баримттай тулган,

Иймд гүйлгээг ижил түвшинд хянах, анхан шатны баримтын бүрдэлгүй гүйлгээг хийхгүй байх, гүйлгээнд тавих хяналтыг сайжруулж зөрчлийн таслан зогсоох албан шаардлагыг аймгийн ЗДТГ-ын Санхүү төрийн сангийн хэлтэст өгөв.

2.2.3. Тодорхойгүй нэр данс зөрүүтэй орлогын буцаалтыг журмын дагуу холбогдох баримтыг үндэслэн залруулсан байна.

Нэр данс зөрүүтэй орлого 2023 онд 1,525.8 сая төгрөгийн 708 гүйлгээ, 2024 онд 3,294.1 сая төгрөгийн 1,022 гүйлгээ, 2025 онд 3,304.7 сая төгрөгийн 927 гүйлгээ гарсан байна.

Сангийн яамнаас хийсэн Баянхонгор аймгийн ЗДТГ-ын Санхүү төрийн сангийн хэлтсийн үйл ажиллагаанд хэрэгжүүлсэн 2025 оны дотоод хяналтын тайланд Засгийн газрын 2023 оны 444 дүгээр тогтоолоор шинэчлэн батлагдсан “Төрийн сангийн үйл ажиллагааны журам”-ын 3.4.21¹³-т гэж заасныг баримтлан төсөвт байгууллагуудад зөвлөмж хүргүүлэн ажиллах гэсэн зөвлөмжийг өгсөн байна.

2.2.4. Төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан, мэдээг холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу хугацаанд нь тайлагнаж байна.

Төсвийн тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.4¹⁴, 54 дүгээр зүйлийн 54.5¹⁵ дахь заалт, Засгийн газрын 2023 оны 12 дугаар сарын 13-ны өдрийн 444 дүгээр тогтоолын хавсралтаар баталсан “Төрийн сангийн үйл ажиллагааны журам”-ын дагуу төсөвт байгууллагууд нь дараах тайлан, мэдээг хугацаанд нь гаргаж тайлагнаж байна. Үүнд:

- Төсвийн гүйцэтгэлийн мэдээг дараа сарын 02-ны өдрийн дотор гаргаж төрийн сангийн мэргэжилтнээр хянуулж, архивын нэгж үүсгэж хэвшсэн ба цахим системд шилжсэнээр ач холбогдол багассан байна.
- ТШЗ, Төрийн болон орон нутгийн өмчит, төрийн болон орон нутгийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээд, ТТЗ, ТЕЗ нь Төсвийн тухай хуульд заасан цаглабрын дагуу төсвийн гүйцэтгэлийн тайланг боловсруулж дээд шатны төсөв захирагчид, аудит хийсэн тайланг хуулийн хугацаанд харьяалах дээд шатны төсвийн захирагчид хүргүүлсэн байна.

Төрийн аудитын байгууллагаас ТТЗ-ийн 2023-2025 оны санхүүгийн тайланд хийсэн аудитаар Төсвийн тухай хуулийн 54 дүгээр зүйлийн 54.5 дахь заалтыг хэрэгжүүлээгүй зөрчилд 2023 онд Баянхонгор аймгийн ТЕЗ болон 4 сумын ТТЗ-д зөвлөмж, 2024 онд 12 сумын ТТЗ-д албан шаардлага, ТЕЗ-ийн нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэлийн тайлангаар 2025 оны аудитаар аймгийн Засаг даргад зөвлөмжийг тус тус хүргүүлж ажилласан байна.

Аймаг, сумын ИТХ нь Монгол улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 35 дугаар зүйлийн 35.1.9¹⁶, Төсвийн тухай хуулийн 64 дүгээр зүйлийн 64.1.3¹⁷ дахь заалтын дагуу тухай жилийн төсвийн гүйцэтгэлийг хэлэлцэн батлан бүрэн эрхтэй.

Аудитын илрүүлэлт:

Баянхонгор аймгийн 11 сумын Санхүүгийн алба нь 2023-2024 оны төсвийн гүйцэтгэлийг сумын ИТХ-д танилцуулан тогтоолоор баталгаажуулсан, 9 сумын Санхүүгийн алба нь төсвийн гүйцэтгэлийг сумын ИТХ-д танилцуулсан боловч тогтоолоор баталгаажуулаагүй байна. Энэ нь Монгол улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 35 дугаар зүйлийн 35.1.9-д “Засаг даргын өргөн мэдүүлснээр тухайн аймаг, сум, нийслэл, дүүргийн төсвийг хэлэлцэж батлах, түүнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, гүйцэтгэлийг батлах”, Төсвийн тухай хуулийн 64 дүгээр зүйлийн 64.1.3-т “Төсвийн гүйцэтгэлийг хэлэлцэн батлах” гэсэн заалтыг зөрчсөн байна.

батлагдсан төсвийн зарцуулалтын эрх, хөтөлбөр, зориулалт, арга хэмжээ, эдийн засгийн ангилал, ирүүлсэн мэдээлэлд үндэслэн ажлын 3 өдрийн дотор төлбөрийг гүйцэтгэх ба шаардлага хангаагүй тохиолдолд гүйлгээг буцаана;

¹³ - Төсвийн байгууллагын орлогын хуулгыг өдөр тутам хянаж, тодорхой бус орлогын талаар нягталж, орлого бууруулах гүйлгээг гаргахдаа холбогдох нотлох баримт болон орлогын дэлгэрэнгүй хуулгыг төлбөрийн хүсэлтийн хамт гаргаж, ажлын 3 өдрийн дотор төрийн санд мэдэгдэн залруулах хүсэлт гаргана

¹⁴ - Төсвийн гүйцэтгэлийн мэдээг сар бүрээр, санхүүгийн болон төсвийн гүйцэтгэлийн тайланг улирал, хагас жил, бүтэн жилээр бэлтгэж, тайлагнана.

¹⁵ - Төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан нь дараах бүрэлдэхүүн хэсэгтэй байна:

¹⁶ - Засаг даргын өргөн мэдүүлснээр тухайн аймаг, сум, нийслэл, дүүргийн төсвийг хэлэлцэж батлах, түүнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, гүйцэтгэлийг батлах

¹⁷ - Төсвийн гүйцэтгэлийг хэлэлцэн батлах

Иймд тухайн жилийн төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан, дүнг сумын ИТХ-д танилцуулан хэлэлцүүлж, тогтоолоор баталгаажуулах зөвлөмжийг сумдын Засаг дарга нарт хүргүүлэв.

2.3. Төрийн сангийн төлбөр тооцооны үйл ажиллагаанд дотоод хяналтыг хэрэгжүүлж байгаа боловч жил бүрийн илэрч буй зөрчлийн тоо буурахгүй байгаа нь хяналтын үр нөлөөг сулруулж байна.

2.3.1. Төрийн сангийн төлөвлөгөөт дотоод хяналт шалгалтыг хэрэгжүүлж, тайланг холбогдох байгууллагад хүргүүлж ажилласан байна.

Аймгийн СТСХ нь 2023-2025 онд нийт 48 хяналт шалгалт хийхээр төлөвлөснөөс 36 дотоод хяналтыг цахимаар, 12 нэгжид очиж дотоод хяналтыг хийж 21 зөвлөмж өгч хэрэгжилтийг тооцож ажилласан байна. Тус хэлтэс нь 2023-2025 онд төлөвлөгөөт бус хяналт шалгалт хийгээгүй, өдөр тутмын хяналтыг тухай бүр хэрэгжүүлж ажилласан байна.

Сангийн сайдын 2025 оны 03 дугаар сарын 26-ны өдрийн 56 дугаар тушаалаар баталсан төлөвлөгөө, Төрийн нарийн бичгийн даргын 2025 оны 05 дугаар 14-ний өдрийн А/101 тоот тушаалаар баталсан удирдамжийн дагуу Сангийн яамны Төрийн сангийн газар Баянхонгор аймгийн ЗДТГ-ын СТСХ-ийн 2024-2025 оны үйл ажиллагаанд дотоод хяналтыг хэрэгжүүлсэн байна.

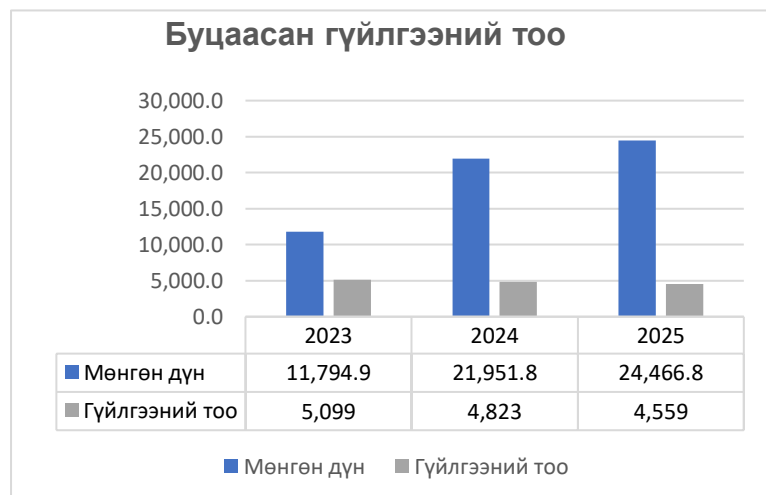
Дотоод хяналтаар 16 асуудлын хүрээнд хяналт хийж тус хэлтэст 6 зөвлөмж өгснийг Баянхонгор аймгийн ЗДТГ-ын 2025 оны 11 дүгээр сарын 28-ны өдрийн 7/1375 дугаар албан бичгээр хэрэгжилтийг Сангийн яамны Төрийн сангийн газарт хүргүүлсэн байна.

Аймгийн СТСХ-ийн үйл ажиллагаанд 23 эрсдэлийн хүрээнд үнэлгээ хийхэд 18 эрсдэл “Бага”, 4 эрсдэл “Дунд”, 1 эрсдэл “Их” ач холбогдлын зэрэгтэй үнэлэгдсэн ба дараах эрсдэлийг үүсэх магадлалтай гэж үзсэн байна.

2.3.2. Төрийн сангийн үйл ажиллагааны эрсдэлийг журмын дагуу үнэлж, дотоод хяналтыг хэрэгжүүлсэн боловч боловсон хүчин, тайлан мэдээ, баримтын бүрдүүлэлттэй холбоотой эрсдэл нийтлэг байна.

Баянхонгор аймгийн Төрийн сангийн хэлтсийн үйл ажиллагааны 2023 оны эрсдэлийг журмын дагуу 19 үзүүлэлтээр үнэлсэн бөгөөд 1 сумын төрийн сан 41 буюу түүнээс дээш оноотой, 17 сумын төрийн сан 21-40 оноотой, 3 сумын төрийн сан 20 буюу түүнээс бага оноотой гэж үнэлсэн байна.

Аймаг, сумдын төрийн сангийн үйл ажиллагааны эрсдлийн үнэлгээг хийж эрсдэлтэй асуудлуудыг дотоод хяналтын төлөвлөгөөнд тусгаж бууруулах, цаашид гарч болох эрсдлээс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ авах, мэргэжил арга зүйн зөвлөгөө өгч ажилласан байна.

Төрийн сангийн мэргэжилтнүүд өдөр тутмын хяналтыг тухай бүр хэрэгжүүлж эдийн засгийн ангилал буруу, анхан шатны баримтын бүрдэл дутуу, захирамж тушаал байхгүй гэх мэт шалтгаанаар 2023 онд 11,794.9 сая төгрөгийн 5,099 гүйлгээ, 2024 онд 21,951.8 сая төгрөгийн 4,823 гүйлгээ, 2025 онд 24,466.8 сая төгрөгийн 4,559 гүйлгээг буцаасан байна.

2.3.3. Санхүү, төрийн сангийн хэлтсийн үйл ажиллагаанд хөндлөнгийн хяналтыг Баянхонгор аймаг дахь Төрийн аудитын газар хэрэгжүүлж байна.

Баянхонгор аймгийн ЗДТГ-ын СТХС-ийн үйл ажиллагаанд Баянхонгор аймаг дахь Төрийн аудитын газар жил бүрийн Санхүүгийн тайлангийн аудит болон гүйцэтгэл, нийцлийн аудитаар хөндлөнгийн хяналтыг хэрэгжүүлж байна.

Баянхонгор аймгийн Засаг даргын 2023-2025 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн аудитаар 11,200.7 сая төгрөгийн 39 зөрчил илэрсэнд 148.0 сая төгрөгийн 3 төлбөрийн акт, 8,378.9 сая төгрөгийн 18 зөвлөмж, 2,673.8 сая төгрөгийн 18 албан шаардлага өгсөн байна.

Мөн 2023-2025 онд гүйцэтгэсэн гүйцэтгэл, нийцлийн 5 аудитаар 5 зөвлөмж, 1 албан шаардлагыг аймгийн ЗДТГ-ын Санхүү төрийн сангийн хэлтэст хүргүүлсэн ба хэрэгжилтийг бүрэн тооцож ажилласан.

Төрийн аудитын байгууллага нь Санхүүгийн тайлангийн аудиттай хослуулан Шилэн дансны хуулийн хэрэгжилтэд хөндлөнгийн хяналтыг хэрэгжүүлдэг бөгөөд шилэн дансны цахим хянах эрх олгоогүйгээс шилэн дансны мэдээллийг тулган баталгаажуулахад хугацаа их шаардаж, ажлын ачааллыг нэмэгдүүлж байна.

Иймд Сангийн яаманд шилэн дансны хяналтын эрх олгуулах саналыг Үндэсний аудитын газрын Нийцлийн аудитын газарт уламжлав.

Аудитаар нийт 9,483.5 сая төгрөгийн зөрчил илрүүлж, 6,708.1 сая төгрөгийн 1 зөрчилд зөрчлийг арилгах албан шаардлага өгч, 2,775.4 сая төгрөгийн зөрчилд зөрчлийг давтан гаргуулахгүй байх, таслан зогсоох 4 зөвлөмжийг холбогдох байгууллага албан тушаалтнуудад хүргүүлэв.

-oOo-

ДҮГНЭЛТ:

Аудитын дүнд үндэслэн дараах дүгнэлтийг гаргаж байна.

1. Төрийн сангийн төлбөр тооцооны систем цахимд шилжсэнтэй холбогдуулан холбогдох журмуудад өөрчлөлт оруулаагүй байна.
2. Орон нутагт ажиллах боловсон хүчний дутагдалтайгаас төрийн сангийн мэргэжилтнүүд санхүү албаны даргын албан үүргийг түр орлон гүйцэтгэж байгаа нь хяналтын тогтолцоог алдагдуулах эрсдэлтэй боловч цахим шилжилттэй холбоотойгоор орон нутгийн төрийн сангийн бүтцийг шинэчлэх нөхцөл үүссэн байна.
3. Төсвийн болон хөрөнгө оруулалтын санхүүжилт, зарцуулалтын эрхийг батлагдсан хуваарийн дагуу хугацаанд нь олгоогүйгээс өр төлбөр нэмэгдэж, төсөл, арга хэмжээ дутуу болон он дамжин хэрэгжих эрсдэл үүссэн байна.
4. Төрийн сангийн төлбөр тооцооны үйл ажиллагаанд хяналтыг хуулийн хүрээнд хэрэгжүүлсэн хэдий ч ижил түвшинд хэрэгжээгүй, дансны үлдэгдэл баталгаажуулаагүй, санхүүжилтийн эрх олгох журам зөрчсөн, баримтын бүрдэл дутуу гүйлгээ хийсэн зэрэг зөрчлүүд гарч байна.
5. Төрийн сангийн төлбөр тооцооны үйл ажиллагаанд дотоод хяналтыг хэрэгжүүлж байгаа боловч жил бүрийн хяналт шалгалтаар илэрч буй зөрчлийн тоо буурахгүй байгаа нь хяналтын үр нөлөөг бууруулж байна.
6. Төрийн сангийн төлбөр тооцооны систем цахим хэлбэрт шилжсэнтэй холбоотойгоор аймгийн СТСХ нь 2023 онд "Шилдэг цахим санхүүгийн алба" уралдааныг зохион байгуулж, үр дүнг тооцсоноор 21 аймгаас түрүүлж цахимд шилжсэн аймаг болсон байна.
7. Баянхонгор аймгийн 11 сумын Санхүүгийн алба нь 2023-2024 оны төсвийн гүйцэтгэлийг сумын ИТХ-д танилцуулан тогтоолоор баталгаажуулсан, 9 сумын Санхүүгийн алба нь төсвийн гүйцэтгэлийг сумын ИТХ-д танилцуулсан боловч тогтоолоор баталгаажуулаагүй байна.

ЗӨВЛӨМЖ:

Аудитын дүн, дүгнэлт нотлох зүйлст үндэслэн дараах зөвлөмжийг өгч байна.Үүнд:

НЭГ. СУМДЫН ЗАСАГ ДАРГА НАРТ

1. Сумдын төсвийн гүйцэтгэлийг Төсвийн тухай хуулийн 64 дүгээр зүйлийн 64.1.3-т заасны дагуу сумын ИТХ-д танилцуулан хэлэлцүүлж, тогтоолоор баталгаажуулж байх.

ХОЁР. БАЯНХОНГОР АЙМГИЙН ЗДТГ-ЫН САНХҮҮ ТӨРИЙН САНГИЙН ХЭЛТСИЙН ДАРГА С.БАЙГАЛМАА ТАНАА:

2. Санхүүжилтийн эрхийг олгохдоо орлогын гүйцэтгэл, мөнгөн хөрөнгийн төлөвлөлттэй нь уялдуулж, төсвийн сар, улирлын хуваарийг боловсруулж, батлуулж байх.
3. Засгийн газрын 2023 оны 444 дүгээр тогтоолоор баталсан “Төрийн сангийн үйл ажиллагааны журам”-ын холбогдох заалтыг мөрдөж, дансны үлдэгдлийн баталгааг хагас жил тутам бүрэн, үнэн зөв тулган баталгаажуулах
4. Нэмэлт төсвийн зарцуулалтын эрх олгохдоо “Төрийн сангийн үйл ажиллагааны журам”-ын 2 дугаар зүйлийн 2.12.2 -т заасны дагуу баримтын бүрдэл бүрэн гүйлгээнд эрх олгож байх

Зөвлөмж хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөг 2026 оны 06 дугаар сарын 26-ны өдрийн дотор, хэрэгжилтийг 2026 оны 12 дугаар сарын 10-ны дотор Баянхонгор аймаг дахь Төрийн аудитын газарт холбогдох нотлох баримтын хамт ирүүлнэ үү.

ҮНДЭСНИЙ АУДИТЫН ГАЗАРТ ХҮРГҮҮЛЭХ САНАЛ:

Аудитын нэгдсэн тайланд зөвлөмжөөр оруулах саналыг хүргүүлж байна. Үүнд:

1. Төрийн сангийн үйл ажиллагааны журамд заасны дагуу жижиг мөнгөн сангийн эрх нээж журмын хэрэгжилтийг хангуулах
2. Төрийн сангийн цахим шилжилттэй холбоотойгоор сумын санхүүгийн албаны бүтцийг шинэчлэх
3. Шат шатны төрийн сангийн албан хаагчдын албан тушаалын жишиг тодорхойлолтыг батлах
4. Хөндлөнгийн хяналт хэрэгжүүлдэг Төрийн аудитын байгууллагад Шилэн дансны цахим (портал цахим хуудас) системийн болон шаардлагатай бусад хяналтын эрх олгох

-оОо-

Монгол улс, Баянхонгор аймаг, Баянхонгор сум,
Номгон 1 дүгээр баг, Лувсанданзанжанцангийн
өргөн чөлөө 3 дугаар гудамж, 310 байр,
Утас: +976 70442584
Цахим шуудан: bayankhongor@audit.gov.mn
Вебсайт: www.audit.mn